

STUDIJŲ KOKYBĖS VERTINIMO CENTRAS

Europos humanitarinio universiteto

EUROPOS PAVELDAS

STUDIJŲ PROGRAMOS

VERTINIMO IŠVADOS

Grupės vadovas: Marius Sirutavičius

Grupės nariai: Salvijus Kulevičius, Rokas Balčiūnas

DUOMENYS APIE ĮVERTINTĄ PROGRAMĄ

Studijų programos pavadinimas	Europos paveldas
Studijų sritis	Humanitariniai mokslai
Studijų kryptis (šaka)	N12 Paveldo studijos
Studijų programos rūšis	Universitetinės studijos
Studijų pakopa	Pirmoji studijų pakopa
Studijų forma (trukmė metais)	Nuolatinė (4 m.), iššęstinė (5 m.)
Studijų programos apimtis kreditais	240
Suteikiamas laipsnis ir (ar) profesinė kvalifikacija	Humanitarinių mokslų bakalauras

TURINYS

I. ĮŽANGA	4
II. PROGRAMOS ANALIZĖ	4
2.1. Programos tikslai ir studijų rezultatai	4
2.2. Programos sandara.....	7
2.4. Materialieji ištekliai	13
2.5. Studijų eiga ir jos vertinimas	14
2.6. Programos vadyba	16
III. REKOMENDACIJOS	17
IV. Apibendrinamasis įvertinimas	18

I. ĮŽANGA

Ketinos vykdyti universitetinių studijų pirmosios pakopos programą *Europos paveldas* (toliau – Programa), kurią numato įgyvendinti Europos humanitarinis universitetas (toliau – Universitetas), vertino Studijų kokybės vertinimo centro (toliau – SKVC) sudaryta ekspertų grupė. Išorinio vertinimo tikslas – atlikti studijų programos ir jos vykdymo kokybės analizę bei pateikti rekomendacijas studijų programai tobulinti. Vertinant Programą buvo remiamasi Universiteto pateiktu ketinamos vykdyti studijų programos aprašu ir 2018 m. spalio 22 d. vykusio ekspertų vizito į Universitetą rezultatais.

Išorinį vertinimą ekspertų grupė pradėjo nuo ketinamos vykdyti studijų programos aprašo ir jo priedų nagrinėjimo. Programą vertinant buvo vadovautasi universitetines studijas reglamentuojančiais įstatymais ir kitais normatyviniais teisės aktais, tokiais kaip *Ketinamos vykdyti studijų programos aprašo rengimo, jos išorinio vertinimo ir akreditavimo metodika* (toliau – Metodika) (patvirtinta Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus 2011 m. lapkričio 28 d. įsakymu Nr. 1-01-157, aktuali redakcija nuo 2016 m. rugsėjo 1 d.), *Paveldo studijų krypties aprašas* (patvirtina Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2015 m. liepos 23 d. įsakymu Nr. V-826), *Bendraisiais studijų vykdymo reikalavimais* (patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. V-1168) ir kitais išoriniam vertinimui reikalingais dokumentais.

2018 m. spalio 22 d. vyko ekspertų grupės vizitas į Universitetą, kur ekspertai susitiko su Universiteto administracija, Programos aprašo rengėjais, numatomais Programos dėstytojais, socialiniais partneriais, susipažino su Universiteto materialine baze (auditorijomis, biblioteka, kompiuterinėmis klasėmis). Vizito pabaigoje Universiteto atstovai buvo supažindinti su bendraisiais ekspertų grupės pastebėjimais ir apibendrinimais.

II. PROGRAMOS ANALIZĖ

2.1. Programos tikslai ir studijų rezultatai

Studijų programos pavadinimas (*Europos paveldas*), nusako tai, jog siūloma aktuali ir šiuolaikines tendencijas atitinkanti programa. Dėmuo *Europa* numato (ar bent jau kuria lūkestį), kad programos ašimi ir/ar pamatu bus europietiškoji paveldo, jo studijų ir elgsenų su juo paradigma, ne tik atliepanti šiuolaikines paveldo ir socialines tendencijas, bet ir formuojanti jas. Tačiau programos apraše trūksta to europietiško dėmens, taip pat jame stinga šiuolaikiškų paveldo ir socialinių tendencijų. Programos apraše nėra paaiškinama, kas yra suprantama kaip *Europos paveldas*: ar čia bus studijuojamas Europoje esantis paveldas, ar europietiškoji paveldo idėja, ar europietiška paveldo valdymo ir administravimo praktika. Tai sąlygoja tai, jog

programos pavadinimas lieka nepaaiškintas, ir programa netenka „stuburo“ – savo „tapatybės“. Programos tikslė, studijų objekte ir, išskyrus du modulius, studijų dalykuose sąvokos *Europa* nėra randama, dėl to galima kvestionuoti, ar ši sąvoka nebuvo panaudota rinkodaros tikslais. Apie dalykų sandarą ir turinį bus kalbama skyriuje *Programos sandara*.

Vadovaujantis programos aprašu galima nustatyti, kas yra suprantama kaip *Europa*. Ekspertų nuomone, šios programos apraše *Europos* sąvoka yra sinonimiška tokiom sąvokom, kaip: tarpkultūriškumas, tarpdiscipliniškumas, tarpsektoriškumas, tarpregioniškumas, „naujas“ požiūris į kultūros paveldą ir „nauji“ darbo su paveldu metodai (plg. p. 3). Tačiau programos tikslė šios ambicijos nereflektuojamos – čia kalbama apie paveldo tyrėjų ir administratorių rengimą (p. 5). Tik studijų objekte grįžtama prie tarpdalykiškumo – akcentuojamas paveldo įvairumas ir nuolatinis jo sampratos kitimas (p. 5). Tačiau objekto apibrėžimas yra pažodžiui perkeltas iš *Paveldo studijų krypties aprašo* (toliau – Aprašas), kas kelia abejonių tuo, jog *Europos* sąvoka buvo sąmoningai panaudota tarpdalykiškumo kontekste.

Neatmestina, kad visi anksčiau minimi požymiai („tarp-“ ir „nauja“) galimai pasireišk per konkrečius studijų dalykus, tačiau dalykų pavadinimai to identifikuoti neleidžia – šiuo atveju jie labai neiškalbingi. Verta pažymėti, jog dalykų turinys (aprašai) yra lakoniški ar (dalis jų) per daug paviršutiniškai parengti (pvz., dalyko *Kraštovaizdis, vieta, kultūrinė aplinka* temų sąrašas iš esmės orientuotas į elementarią paveldo tipologiją; dalyke *Kultūros paveldo tyrimai* iš esmės susisiaurinama iki vieno tyrimų tipo (sociologinių ir antropologinių metodų), nuošalyje paliekant kitus paveldo tyrimo metodus ir pan.), kas neleidžia nustatyti ar dalyko apimtyje yra skatinami tarpdiscipliniškumas ir kiti anksčiau minėti požiūriai į paveldą. Pagirtina išimtimi, ekspertų nuomone, tampa 42 ECTS modulis *Europos intelektualinė tradicija*. Galima akcentuoti ir tai, kad siūlomi dalykai iš tiesų atitinka palyginti naujus „darbo su paveldo metodus“ (*Paveldo rinkodara, Kultūros vadybos pagrindai* ir t. t.). Šių dalykų gausa verčia suabejoti teikiamos programos „tapatybe“ – atrodo, kad jos apibūdinimui labiau tiktų pavadinimas *Paveldo vadyba* nei *Europos paveldas*.

Apibendrinant, ekspertai mano, jog šioje programoje reikėtų aiškiau suformuluoti jos identitetą, kad būtų išryškinta programos tapatybė ir išskirtinumas, dėl to siūloma dar kartą apsvarstyti studijų programos tikslą, objektą ir pavadinimo pakeitimą.

Šios programos išskirtinumas – tikslinė auditorija. Programa orientuota į studentus iš Baltarusijos ir į Baltarusijos realijas. Programos apraše argumentuotai pagrindžiamas būtent tokių paveldo studijų – su orientacija į užsienio kalbų mokymą(-si) ir projektinio darbo pagrindus – poreikis ir svarba (p. 3–5). Ši aplinkybė galbūt pateisina kai kuriuos programos trūkumus, kurie būtų nepriimtini, jei būtų vertinama vien Lietuvos kontekste. Tai laikytina

neišreikštu (bet svarbiu) šios programos tikslu ir „misija“. Ekspertų grupė rekomenduoja šį tikslą iškomunikuoti.

Studijų rezultatai formuluojami laikantis Aprašo reikalavimų: dalis jų mechaniškai perkeliama iš Aprašo, tačiau papildoma ir programai aktualiais savaip suformuluotais rezultatais. Pavyzdžiui, akcentuojamas paveldo teorijų žinojimas ir supratimas. Rezultatai iš esmės atitinka deklaruojamą programos tikslą, tačiau lieka neaišku, kaip jie koreliuoja su programos pavadinimu ir deklaruojama tema – *Europos paveldas*. Atrodo, kad čia visgi orientuojamasi į bendriausius, o ne kokius nors specifinius, *Europos* apibrėžtus paveldo studijų rezultatus. Tačiau verta pažymėti, jog teikiami studijų rezultatai atitinka tikslą, vertinant šį aspektą iš bendros, ne *Europos* sampratos perspektyvos.

Žemiau pateikiamos konkrečios pastabos dėl numatomų studijų rezultatų.

1. Rezultatai dubliuojasi arba persidengia. A1 ir A3 minimas tas pats rezultatas: „suvokia [...] paveldą analizuojančias teorijas“ ir „supranta paveldą analizuojančias teorijas“. B1 ir B2: „geba naudotis [...] metodais“ ir „geba [...] naudoti reikiamus tyrimo metodus“; „vertinti tyrimų patikimumą“ ir „vertinti gautų tyrimo duomenų patikimumą“. Iš esmės persidengia C2 ir C3.

2. Vienoje grupėje atsiduria iš esmės skirtingi rezultatai, taip rezultatą darant per daug plačiu, didelio masto išpūstu arba netinkamai susietu. A3 apjungimas paveldo teorijos, valdymas ir tyrimai, t. y. ko ne visos paveldo sritys.

3. Nepamatuojami rezultatai. C3 teigiama apie „įtakoti socialinius procesus įveiklinant paveldą“. Nors ir kalbama apie paveldo įveiklinimo sritį, bet toks tikslas kelia abejonių ekspertų grupei – kvestionuotina, ar programa – ne ši konkrečiai, bet bendraja prasme – galėtų būti pajėgi suteikti įtakos darymo galių socialiniuose procesuose.

Apibendrinant, teikiama studijų programa tenkintų bendruosius reikalavimus, tačiau, kad ji būtų tinkama vykdyti, turi būti pakoreguota pagal esmines ekspertų išsakytas pastabas (jos apibendrinamos ir konkrečiai įvardinamos III vertinimo išvadų dalyje *Rekomendacijos*).

Pagrindinės srities silpnybės ir stiprybės

Programos pamatu turėtų būti Europos paveldas (jis įvardinamas programos pavadinime ir akcentuojamas pirmoje aprašo dalyje), tačiau pati sąvoka ir koncepcija detaliau neapsibrėžiama, nepaaiškinama, lieka neaiškus jos ryšys su programos tikslu ir rezultatais. Kitas trūkumas susijęs su studijų rezultatų formulavimu. Nors jie formuluojami laikantis Aprašo reikalavimų, tačiau juose esama trūkumų ar netikslumų, kurie yra koreguotini.

Stipriąja šios srities dalimi laikytume aiškiai suformuluotą ir argumentuotą programos poreikį.

2.2. Programos sandara

Programos sandara apibendrintai pristatoma bent trijose aprašo vietose: 1 paveiksluke, 2 paveiksluke ir studijų programos logikos paaiškinime (p. 12–14). Lyginant jas tarpusavyje atrodo, kad kiekvienu atveju pateikiami kiek skirtingi tos pačios programos sandaros variantai. Ekspertai vizito metu negalėjo nustatyti, kuris iš variantų yra teisingas. Atsižvelgiant į pateikiamus variantus, ekspertų grupei kilo abejonių dėl baigiamojo darbo ir praktikos priskyrimo išdėstytoje informacijoje. Visos šios nedermės matyti pateikiamoje lentelėje (1 lentelė; pastabos žymėtos pasviru šriftu).

1 lentelė.

Pagal reikalavimus (formalieji reikalavimai)	Pagal ketinamos vykdyti studijų programos aprašą:		
	pagal 1 pav.	pagal 2 pav.	pagal studijų programos logiką (p. 12–14)
krypties studijos (įskaitant praktiką ir baigiamojo darbo rengimą): ne mažiau 120 kreditų	studijų krypties dalykai: 126 kreditai / <i>kartu su praktika ir baigiamuoju darbu: 162 kreditai</i>	studijų krypties dalykai: 126 kreditai / <i>kartu su praktika ir baigiamuoju darbu: 162 kreditai</i>	II blokas (studijų krypties studijų dalykai, įskaičiuojant praktikas): 156 / <i>be praktikų: 138 kreditai</i>
praktikos: ne mažiau 15 kreditų	<i>praktikos: 18 kreditų</i>	<i>praktikos: 18 kreditų</i>	
baigiamasis darbas: ne mažiau 15 kreditų	<i>baigiamasis bakalauro darbas: 18 kreditų</i>	<i>baigiamasis bakalauro darbas: 18 kreditų</i>	
aukštosios mokyklos nustatytos arba studento pasirinktos studijos: ne daugiau 120 kreditų	universiteto nustatyti ir pasirinktieji dalykai: 60 kreditų / <i>be praktikos ir baigiamojo darbo: 24 kreditai</i>	pasirenkamieji dalykai: 12 kreditų <i>[nepatikslinama, kas sudaro likusius kreditus]</i>	I blokas (5 privalomi bendrojo universitetinio išsilavinimo studijų dalykai) 54 kreditai III blokas (pasirenkami dalykai): 12 kreditų IV blokas (bakalauro baigiamasis darbas): 18 kreditų
Iš viso 240 kreditų	Iš viso 240 kreditų		Iš viso 240 kreditų

Esminis trūkumas – neaiški praktikų ir baigiamojo darbo vieta programos sandaroje:

- pagal formaliuosius reikalavimus praktikos ir baigiamasis darbas turi būti priskiriami krypties studijoms;
- pagal aprašo 1 pav. atrodo, kad jos priskiriamos kitam blokui – aukštosios mokyklos nustatytoms arba studento pasirinktomis studijoms;

- pagal aprašo 2 pav. atrodo, kad jie išskiriami kaip atskiri blokai, nepriklausantys nei krypties studijoms, nei aukštosios mokyklos nustatytoms arba studento pasirenkamoms studijoms;

- studijų programos logikos apraše (p. 12–14) praktikos jau priskiriamos krypties studijoms, o baigiamasis darbas paliekamas kaip atskiras blokas arba priskiriamas aukštosios mokyklos nustatytoms studijoms.

Kiti formalūs reikalavimai tenkinami.

Akcentuojami keli teikiamos programos savitumai ar unikalumas:

- Pirmas bruožas – užsienio kalbų mokymas(-is). Programos rengėjai argumentuoja, kad tai išskirtinis atvejis Baltarusijos aukštųjų mokyklų kontekste ir tai yra priemonė „augančios atskirties, izoliacijos kultūros paveldo srityje“ įveikai (p. 4, 5).
- Antrasis bruožas – modulis *Europos intelektualinė tradicija*. Jis grindžiamas studijomis keturiuose skirtinguose Europos taškuose – Vilniuje, Sankt Peterburge, Florencijoje ir Luksore arba Atėnuose. Tai programai suteikia akivaizdų europietiško „prieskonį“ ir iš dalies sušvelnina aukščiau išsakytą pastabą dėl europietiško trūkumo *Europos paveldo* programoje. Deja, šio modulio realizavimas priklauso nuo aukštosios mokyklos finansinių galimybių. Jeigu Universitetas nepamirštinės finansinėmis galimybėmis vykdyti šį studijų modulį, programa netenka didelės dalies, ir yra būtina numatyti papildomus veiksmus šiai rizikai išvengti.
- Trečias bruožas – bendrauniversitetinių studijų (ir būtent *Artes liberales*) integralumas su paveldo studijomis. Bendrosios universitetinės studijos nėra išskirtinumas, galima kalbėti tik apie vienokį ar kitokį jų turinį atskirose aukštosiose mokyklose. Konkrečiu atveju akcentuojama, kad: „*Kartu su kolegomis iš Bard koledžo ir kolegomis iš Sankt Peterburgo valstybinio universiteto Laisvųjų menų fakulteto derinta studijų programa, orientuota į bendrąjį humanitarinį parengimą, analogų neturi nei Baltarusijoje, nei Lietuvoje. Šios programos pagrindas yra tarpdisciplininis europinio kultūros paveldo suvokimas (studijų dalykai „Kalba ir mąstymas“, „Humanitarinių mokslų įvadas“, „Socialinių mokslų įvadas“, „Hermeneutikos seminaras“)*“ (p. 5). Tikėtina, kad tai programą daro jei ne ypatinga, tai bent jau savita, lyginant su kitų aukštųjų mokyklų siūlomomis paveldo studijų programomis. Kita vertus, suteikiama galimybė būsiamiems paveldo specialistams pažinti platesnius humanitarinius ir socialinius akiračius savaime yra sveikintinas.

Kritinės pastabos dėl bendros programos struktūros.

1. Programoje pasirenkamiesiems dalykams numatyta 12 kreditų. Atsižvelgiant į šiuolaikines tendencijas studentams suteikti kuo daugiau galimybių patiems modeliuoti savo studijas, kvestionuotina, kodėl taip yra „įspraudžiamos“ jų galimybės ir tuo pačiu ribojama galimybė specializuotis. Tai prieštarautų ir paties aprašo teiginiui, kad paveldo studijos turi suteikti galimybę „įgyti konkrečios paveldo studijų srities specializaciją“ (p. 5–6). Siūlytina persvarstyti kreditų skaičių, skirtą pasirenkamiesiems dalykams.

2. Dalis siūlomų pasirenkamųjų dalykų atrodo gana atsitiktiniai ir tolimi nuo gilinimosi į paveldo studijas. Taip sumenkinama galimybė būsimiems specialistams specializuotis ir kyla įtarimas, kad pasirenkamų dalykų sąrašas kurtas ne specialiai *Europos paveldo* programai, o rinktasi iš to, kokie dalykai jau turimi arba ką gali dėstyti esami dėstytojai. Siūlytina peržiūrėti pasirenkamųjų dalykų sąrašą ir jį tikslinti.

3. Konkrečiais atvejais programos struktūroje trūksta logikos, nuoseklumo arba esama akivaizdžių spragų, kenkiančių visos programos kokybei:

a) Numatomi dalykai *Archeologijos studijos* ir *Archeologinė praktika*. Atrodo, turėtų būti nuosekli tąša – nuo teorijos studijų link lauko praktikos. Tačiau *Archeologijos studijos* yra pasirenkamasis, o *Archeologijos praktika* – privalomas dalykas. Sunkiai įtikinama, ypač archeologijos disciplinoje, kaip lauko praktika galima be išankstinio teorinio pasirengimo (kad ir išklausant vieną dalyką), o šis atvejis galimas, jeigu studentas nepasirinks pasirenkamojo dalyko. Taip pat dalyko *Archeologinė praktika* tikslu teigiama, kad „*archeologinės praktikos metu siekiama praktiškai įtvirtinti teoriniuose kursuose įgytas žinias*“ (dalyko aprašas p. 7). Ekspertų grupei kyla klausimas, kaip tai gali būti užtikrinama, jeigu teorinis dalykas yra pasirenkamasis. Analogiškas nenuoseklumas akivaizdus ir *Muziejų studijų* (pasirenkamasis) bei *Pažintinės praktikos* (privalomas; teigiama, kad ji bus atliekama muziejuose) atveju. *Muziejų studijų* atveju planuojama, jog praktika (*Pažintinė praktika*) yra numatoma anksčiau (6 semestras) nei studijos (7 semestras).

b) Dalykas *Pažintinė praktika*. Nurodoma, kad ši praktika „*labiau orientuota į kultūros paveldo aktualizavimo, edukavimo, restauravimo, išsaugojimo ateities kartoms klausimus muziejuose*“ (p. 14) ir „*yra skirta susipažinimui su muziejų veikla, edukacinėmis programomis, kultūros paveldo restauravimu, muziejų parodų kuravimu*“ (dalyko aprašas p. 66). Tačiau apraše deklaruota, kad teikiamos programos viena iš esmių – paveldo įvairovė (p. 5). Ekspertams kilo abejonių, jog toks praktikos susiaurinimas iki pažinties su vienu paveldo tipu (materialiu kilnojamu kultūros paveldu muziejuose) gali išbalansuoti ir pažeisti pačios programos deklaruojamas nuostatas apie paveldo įvairovę. *Pažintinė praktika* galėtų suteikti platesnes galimybes studentams ir specializacijai, numatant ją ne tik muziejuose, bet ir nekilnojamojo materialaus, nematerialus ar kt. paveldo institucijose. Dalyke *Kultūros paveldo tyrimai* (dalyko

aprašas p. 38, 39) vėlgi susisiaurinama, šį kartą iki „bendrųjų socialinių ir humanitarinių tyrimų metodų, metodologijų“, iš akiračio paleidžiant kitą paveldui itin svarbią tyrimų sritį – fizinius tyrimus. Ekspertų grupė mano, jog turi būti sudarytos sąlygos susipažinti ir su fiziniais tyrimais, nesusiaurinant praktikos galimybių.

Atsižvelgiant į šiuos aspektus, ekspertų grupė siūlo koreguoti praktikos aprašus, taip pat studijų programos dalykų tinklėlį.

4. Apraše trūksta paaiškinimo, kas šioje programoje suprantama kaip modulis ir modulinis principas. Studijų programos apraše konstatuojama, kad „*Studijos konstruojamos modulinio – dalykiniu principu, kai keletas panašių rezultatų siekiančių dalykų grupuojami į stambesnius modulius.*“ (p. 22). Reglamentuojančiuose dokumentuose studijų modulis suprantamas kaip „*tam tikro skaičiaus studijų kreditų kartotinio apimties vienetas, turintis bendrą tikslą ir numatomus pasiekti studijų rezultatus*“ (*Bendrieji studijų vykdymo reikalavimai*, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. V-1168). Tačiau palyginus dalykų aprašus panašu, kad visgi modulio dalykai turi ne bendrus, kaip reikalaujama, o iš esmės skirtingus tikslus ir rezultatus (pažymėtina, jog aprašuose niekaip neatsispindi dalyko priklausomybė kokiam nors moduliui). Taip pat modulyje nėra numatyta, ar modulio dalykų vertinimas yra bendras, ar kiekvienas dalykas yra vertinamas atskirai. Ekspertai taip pat mano, jog modulio dalykų „išmėtymas“ per kelis semestrus yra nepakankamai pagrįstas, o modulio „vieneto“ principas yra nepaaiškintas. Taip pat ekspertų grupei kilo klausimas dėl to, ar studentams bus tinkamai iškomunikuojamas modulinio dėstymo supratimas, ar jiems bus išaiškinama, kokie dalykai yra viename modulyje, ir kokias būdais tai bus daroma.

Konkrečių dalykų aprašuose atrodo tik *Europos intelektualinė tradicija* aprašomas kaip modulis (viename apraše). Kitų modulių atveju šio principo jau nebesilaikoma. Kita vertus, patys aprašai atrodo nėra visiškai tinkami modulių aprašymui: apraše modulio *Europos intelektualinė tradicija* dalykai suplakami į viena ir jų turinys deramai nepristatomas (aiškiau sudėliojami tik studentų pasiekimų vertinimo kriterijai).

Kritinės pastabos dėl dalykų aprašų. Dalies dalykų aprašų kokybė kelia abejonių ir turi būti koreguojami.

1. Aprašuose iš esmės kalbama apie elementariausias ar bendrąsias paveldo studijas, ignoruojant žadamą specifiką – *Europos paveldą*. Pavyzdžiui, nei viename iš aprašų nerasime tokio klasikinio ir tiesiogiai su tema susijusio veikalo kaip Peter Howard, Gregory John Ashworth *European Heritage, Planning and Management*, 1999.

2. Nemažoje dalyje aprašų gana atmetinai ir paviršutiniškai aprašomos dalykų temos: per daug lakoniškai; naudojami neinformatyvūs pavadinimai; pateikiamas atskirų temų, tarp kurių sunku įžvelgti loginį ryšį, „kratinys“; pateikiamos temos, kurias sunku susieti su pagrindine

dalyko tema ir pan. Keltinas klausimas ir dėl paties dalyko aprašo (blanko) tinkamumo: reikėtų išsamesnio temų išskleidimo, jas susiejant su numatomomis užsiėmimo formomis, valandomis ir pan. Turint omenyje, kad skirtingi dalykai gali būti dėstomi skirtingomis kalbomis (tarp vizito metų įvardijamų kalbų buvo anglų, rusų, baltarusių), apraše derėtų nurodyti ir dėstomą kalbą (tada būtų galima geriau įvertinti ir siūlomą literatūrą).

3. Ne visada tinkamai pagrindžiama, kaip konkrečiu dalyku bus siekiama rezultatų. Pavyzdžiui, dalykas *Anglų kalba*. Nurodoma, kad jis prisidės prie: A2. „Žino ir suvokia istorinį, socialinį, kultūrinį, etninį ir politinį paveldo kontekstą; geba tai perteikti suinteresuotoms šalims istoriniame ir šiuolaikiniame kontekstuose.“ (p. 6; dalyko aprašas p. 1, 2). Tačiau dalyko apraše temų ir literatūros sąrašuose randame tik tai, kas susiję su bendrąja anglų kalba. Vokiečių kalbos atveju vėlgi numatomas rezultatas A1. Aprašuose neatsispindi, kaip šios disciplinos prisidės prie šio tikslo pasiekimo ir užtikrinimo.

Šiuo atveju koreguotina ir 2 lentelėje *Studijų programos tikslo, studijų pakopos studijų rezultaty, numatomų programos studijų rezultaty ir studijų dalykų sąsajos*. Pasirenkamųjų dalykų bloką sudaro gana skirtingi dalykai (pavyzdžiui, *Pasirenkamą dalyką I* sudaro dalykai *Pasaulinis pilietiškumas, Kūrybinių organizacijų vadyba, Archeologijos studijos, Muziejų studijos*). Tačiau lentelėje prie konkretaus rezultato jie nėra išskleidžiami. Ekspertų grupei kilo abejonių, jog dalykai, pavyzdžiui, *Pasaulinis pilietiškumas* ir *Muziejų studijos* iš tiesų visada gali pasiekti tuos pačius rezultatus.

4. Esama dubliavimosi ar „mechaninio“ aprašų kopijavimo. Dalykai *Kraštovaizdis, vieta, kultūrinė aplinka* ir *Paveldas ir teritorijų planavimas*: du skirtingi dalykai, bet juose nurodomi studentų darbo krūvis, studentų pasiekimų vertinimo kriterijai, kaupiamojo vertinimo struktūra ir pagrindinė literatūra – identiški. Persidengia ir turinys: abiejuose žadama supažindinti su paveldo tipologizavimu.

Pagrindinės srities silpnybės ir stiprybės

Srities silpnybės. Programos sandara nėra iki galo deramai apmąstyta ir sudėliota: neaiški praktikų ir baigiamojo darbo vieta programoje. Kai kurie konkretūs dalykai, daugiausia dėl netinkamo jų turinio, išbalansuoja programos logiką ir nuoseklumą, kenkia visos programos kokybei. Apraše gana išsamiai ir argumentuotai paaiškinama konkrečių modulių sąranga, jį sudarančių dalykų turinio ryšiai, tačiau modulinis principas iš esmės neatsispindi konkrečių dalykų aprašuose ir visos programos struktūros logikoje. Studentai turi labai ribotas galimybes rinktis pasirenkamuosius dalykus, mažos specializavimosi galimybės programoje. Siūlomi pasirenkamieji dalykai labiau atsitiktiniai, neformuojantys aiškios specializavimosi krypties. Nekokybiškai parengti konkrečių dalykų aprašai.

Srities stiprybės. Programoje yra keli išskirtiniai akcentai (užsienio kalbų mokymais, modulis *Europos intelektualinė tradicija*, bendrauniversitetinių studijų (*Artes liberales*) integralumas) programai suteikiantys išskirtinumo ir stiprumo. Universitetas taip pat yra „mechanizmas“, padedantis programų vykdymo eigoje tobulinti jų turinį.

2.3. Personalas

Iš programos apraše (p. 17–21) išvardytų dėstytojų sąrašo ir pateiktų jų gyvenimo aprašymų matyti, kad Programai realizuoti be užsienio kalbų specialistų, pasitelkta 19 dėstytojų: specialybės dalykams - 11, bendriesiems universiteto dalykams – 8. Jų specializacijos įvairovė atliepia deklaruojamą tarpdiscipliniškumo siekį: be paveldo specialistų Programoje kviečiami dėstyti turizmo ir vadybos, architektūros ir urbanistikos, istorijos, filosofijos, teisės, projektinės veiklos bei kitose socialinių ir humanitarinių mokslų sferose veiklą plėtojantys asmenys. Nemaža jų dalis turi ilgametę pedagoginės veiklos patirtį, keletas dar tik pradeda savo karjerą šioje srityje.

Programos vykdymui numatomas pasitelkti personalas iš esmės atitinka teisės aktų reikalavimus, tačiau skirtingas akademinės srities atstovaujančių dėstytojų kvalifikacija yra labai netolygi. Pilotiniam Programos studijų moduliui „*Europos intelektualinė tradicija: Vilnius, Sankt Peterburgas, Florencija, Luksoras/Atėnai*“ pasitelkiama dėstyti Universiteto profesūra, jų tarpe neabejotinai lyderiu galime laikyti Universiteto rektorių, egiptologą Sergei Ignatov. Tačiau palyginti jo įdirbį ir kompetencijas su kitais šiame modulyje dėstysiančiais dėstytojais ganėtinai sudėtinga, nes trūko kelių dėstytojų CV, o pateikiant publikacijų sąrašus nesilaikoma vienodo standarto.

Šios aprašo problemos iškyla peržvelgiant ir specialybės dalykus dėstysiančių CV. Mokslo populiarinimo darbai, projektų ataskaitos arba kūrybinio rašymo produkcija pateikiama kartu su mokslinėmis publikacijomis. Nepaisant to, galima įžvelgti tam tikras tendencijas atkleidžiančias akademinę interesų sferas. Nors programa aiškiai orientuota į paveldo studijas, tačiau specialybės dalykus dėstančių tarpe remdamesi mokslinėmis publikacijomis tik keletą asmenų (R. Čepatienę, S. Stureiką) ekspertų grupė galėtų įvardinti kaip paveldo tyrinėtojus. Nors nemaža dalis dėstytojų CV deklaravo paveldą kaip savo interesų sferą, tačiau atidesnis žvilgsnis į jų gyvenimo aprašymus liudija, jog pagrindinė jų specializacija yra turizmas, turizmo arba kultūros vadyba bei su turizmu susijusi projektinės veiklos sfera.

Šios specializacijos suteikia gerą pagrindą studijuojantiems gauti praktinių, su realiomis darbo situacijomis susijusių žinių, tačiau kartu atskleidžia ir svarbius personalo parinkimo trūkumus. Pastebima dalis dėstytojų ne tik neturi su paveldų susijusių mokslinių

publikacijų, bet ganėtinai mažai publikuojasi, keletas iš jų (neskaitant užsienio kalbų dėstytojų) paskutiniaisiais metais nevykdė tiriamosios mokslinės veiklos.

Nors dauguma programai pasitelktų specialistų aktyviai dalyvauja įvairiuose mokslo ir mokslo populiarinimo renginiuose, tačiau trūksta tarptautinio aktyvumo ir publikacijų užsienio leidiniuose. Neįveiktas lokalumas ilgainiui ims kontrastuoti su Programos apraše deklaruotais plačiais europiniais interesais.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog dėstytojų, atvykusių dėstyti į Universitetą pagal darbo sutartį, turimi mokslo (meno) daktaro laipsniai turi būti pripažinti pagal Lietuvos Respublikos Mokslo ir studijų įstatyme nurodytas tvarkas.

Pagrindinės srities silpnybės ir stiprybės

Nors programa orientuota į paveldo studijas (nors ir labai plačiai suprantamas, su ryškia tarpdiscipliniškumo dimensija), tačiau dėstytojai – paveldo specialistai joje sudaro mažumą. Menkas nemažos dalies dėstančiųjų mokslinis aktyvumas – trūksta publikacijų, liudijančių atliekamų tyrimų rezultatus. Specialistų iš įvairių humanitarinių ir socialinių mokslų pasitelkimas darbui su studentais galėtų būti įvardintas kaip privalumas, jeigu paveldo tyrinėtojai sudarytų ženklėnę dalį Programos dėstytojų.

2.4. Materialieji ištekliai

Kaip nurodyta apraše ir kaip teko įsitikinti ekspertams vizito į Universitetą metu, įstaiga turi moderniai įrengtas, multimedija aprūpintas bei studijoms pritaikytas auditorijas. Iš jų galima išskirti 15 vietų kompiuterinę klasę, kuri pritaikyta darbui su kompiuterine grafika bei aprūpinta filmavimui ir fotografavimui reikalinga įranga. Kūrybinių užduočių įgyvendinimui reikalingų resursų taip pat suteikia socialinių mokslų departamento padalinys eMediaHub laboratorija, kuri kol kas įsikūrusi VŠĮ "Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija" suteiktose patalpose ir kurią 2018/2019 mokslo metais planuojama perkelti į bendrą universiteto erdvę. Šios specializuotos darbo vietos aprūpintos reikiama programine įranga.

Kadangi reikšminga dalis studijuojančių gyvena užsienyje, Universitete ypatingas dėmesys ir finansiniai resursai skiriami nuotolinės virtualios mokymosi aplinkos kūrimui, palaikymui ir tobulinimui. Labai svarbu, kad universitete įdiegta demonstracinė nuotolinio mokymo sistemos Moodle versija DemoMoodle, skirta būsimiems studentams-moksleiviams susipažinti su programų turiniu, taip pat planuojamas minėtos sistemos atnaujinimas iki paskutinės versijos. Tai ypač svarbu, nes universiteto veiklos specifika pasižymi mišraus mokymo(-si) būdu, kai derinamos nuotolinės ir tradicinės studijos.

Svarbu atkreipti dėmesį ir teigiamai įvertinti tai, kad universiteto patalpos yra tinkamai pritaikytos studentams su negalia. Jiems puikiai pritaikytas ir informacijos prieinamumas. Medijų specialybių studentai turi galimybę dirbti prie specializuoto stalo, kompiuterinės klasės aprūpintos specializuotais kompiuterio valdymo įrenginiais.

Nors apraše nėra konkretizuota, kokie bendrieji universiteto resursai bus pasitelkiami vertinamai studijų programai realizuoti, tačiau galima konstatuoti, jog auditorijų ir specialių darbo ir poilsio vietų pakanka, kad ji būtų tinkamai įgyvendinama. Vis dėlto nemažai pastabų būtų galima išsakyti Universiteto bibliotekai. Biblioteka komplektuojama tradiciniais ir elektroniniais leidiniais, prenumeruojamos duomenų bazės, tačiau ekspertų vizitas Universitete atskleidė labai ribotus jos išteklius, vietos trūkumą net ir esamų spausdinių laikymui bei minimalias galimybes pasiūlyti studentams visavertės savarankiško darbo vietas skaitykloje. Leidimas naudotis spausdiniais ir kitose Universiteto patalpose tik iš dalies išsprendžia šią problemą, kadangi tokiu būdu sunku užtikrinti integralią darbo aplinką. Vizito metu išaiškėjo Universiteto pozicija reikalingų akademinių publikacijų ir jų laikymo vietos trūkumą kompensuoti užsisakant daugiau elektroninių leidinių. Reikia pastebėti, jog ne visi studijoms reikalingi leidiniai išleidžiami elektroniniu formatu, dėl to ekspertų grupė siūlo atkreipti dėmesį į šį aspektą ir sukomplektuoti bibliotekos išteklius atitinkamai. Visapusiškas bibliotekos išteklių sutelkimas Universitete yra ypač svarbus Bakalauro programos studentams, kurie studijų metu turi suformuoti savarankiško studijavimo kompetencijas.

Pagrindinės srities silpnybės ir stiprybės

Pagrindine Programos materialijų išteklių silpnybe laikytina studijoms reikalingų bibliotekos išteklių ribotumas ir nepakankamas darbo vietų bibliotekos skaitykloje skaičius.

Pagrindine materialijų išteklių srities stiprybe laikytina tai, kad reikalinga studijoms įranga ir numatytos patalpos yra tinkamos ir jų pakanka. Stiprioji šios srities pusė taip pat ir kryptingai Universitete plėtojama nuotolinė studijų aplinka.

2.5. Studijų eiga ir jos vertinimas

Studentų priėmimo į Programą reikalavimai iš esmės atitinka 2015 m. liepos 23 d. Švietimo ir mokslo ministrės įsakyme (Nr. V-826) ir Universiteto numatytus reikalavimus.

Programoje numatyti studijų metodai ir formos, kaip nurodoma Programos apraše (p. 19), yra labai įvairūs – apima ne tik tradicinius studijų metodus (atvejų analizė, debatai, diskusijos, grupinės užduotys ir t.t.), bet ir Paveldo studijų krypties apraše rekomenduojamus

interaktyvius, tiriamuosius bei specifinius studijų metodus (konferencijos, analizė ir sintezė, refleksija, dalyvavimas grupinėse ir individualiose parodose, įvairaus lygmens vietiniuose ir tarptautiniuose konkursuose, kūrybinės dirbtuvės ir t.t.). Žinoma, metodų įvairovė turėtų padėti pasiekti numatomus Programos tikslus. Taip pat, ekspertų nuomone, dauguma studijų metodų leidžia pasiekti numatytus studijų rezultatus.

Rengėjai pabrėžia, kad praktikos bus organizuojamos kartu su socialiniais partneriais, siejant praktikos tikslus su konkrečia praktine studentų veikla praktikos vietose. Susitikus su socialiniais partneriais paaiškėjo, kokią praktiką studentai galės atlikti jų valdomose įstaigose, taip pat buvo pažymėta, kokios patirties studentai įgys šiose institucijose. Vizito metu socialiniai partneriai patikslino ir studentų, galinčių atlikti praktiką, skaičių.

Studentų pasiekimų vertinimo sistema yra pakankamai aiški bei glaudžiai susijusi su studijų metodais. Ji remiasi tarptautiniais aukštojo mokslo erdvės standartais (ESG), Paveldo studijų krypties aprašu bei paties Universiteto standartu – Universiteto studentų akademinų pasiekimų vertinimo sistema. Nors dalykų vertinimo struktūrų įvairovė yra labai didelė, bet atitinka Programos tikslams pasiekti taikomus metodus ir vertintina teigiamai. Taip pat Apraše akademinės etikos problemų sprendimui numatytos standartinės priemonės, kurios ekspertų nuomone yra pakankamos.

Programa yra labai savita dėl vieno iš modulių: *Europos intelektualinė tradicija: Vilnius, Sankt Peterburgas, Florencija, Luksoras/Atėnai*, suteikiančio jai originalių bruožų. Tačiau vizito metu ekspertų grupei iškilo daug klausimų susijusių su šiuo moduliu, įžvelgiant rizikas, kad pritrūkus finansų numatyti programos tikslai gali būti įgyvendinti tik iš dalies. Administracija, Aprašo rengimo grupė ir dėstytojai, nepateikė atsarginio varianto dėl šio modulio, motyvuodami, jog rizikos nėra, nes visas finansavimas gaunamas iš partnerių paramos fondų, todėl jie yra garantuoti, kad dalykas bus dėstomas kaip ir numatyta – keturiose skirtingose šalyse. Ekspertų nuomone, turėtų būti pasirūpinta atsarginiu variantu, kad net iškilus nesklandumams dėl finansavimo, šis modulis būtų sėkmingai įgyvendinamas.

Pagrindinės srities silpnybės ir stiprybės

Pagrindine Programos studijų eigos ir jos vertinimo silpnybe bei stiprybe laikytinas vienas iš apraše pateiktų modulių – *Europos intelektualinė tradicija: Vilnius, Sankt Peterburgas, Florencija, Luksoras/Atėnai*. Dėl to, kad šis modulis yra sudarytas iš 24 kreditų ir sudaro nemenką dalį Programos, ekspertai abejoja, kad šio modulio siektinus rezultatus galima objektyviai įvertinti. Taip pat tai, jog ši dalis programos priklauso nuo finansavimo, kelia grėsmę programos sandarai ir bendram rezultatų pasiekimui. Kita vertus, vykdant šį modulį taip, kaip numatyta programos apraše, Programos studentai būtų tinkamai paruošti ir pasiektų numatytus studijų programos tikslus.

2.6. Programos vadyba

Apraše, o taip pat ir ekspertų susitikimų Universitete su įvairiomis suinteresuotų asmenų grupėmis metu, ypač išryškintas Humanitarinių mokslų ir menų departamento vaidmuo valdant ketinamą vykdyti studijų programą. Humanitarinių mokslų ir menų departamentas yra atsakingas už kokybės užtikrinimą, programos peržiūrą ir tobulinimą, taip pat studijų krypties komiteto paskyrimą. Vizito metu taip pat aptartas studijų krypties komiteto, kuris bus atsakingas už ketinamos vykdyti studijų programos priežiūrą ir tobulinimą, funkcionalumas. Buvo pristatyta, jog šis komitetas sudarytas iš dėstytojų, studentų, absolventų bei socialinių partnerių. Universitetas taip pat naudoja *Vidinę kokybės vadybos sistemą*, kuri užtikrina programų vadybos sistemos kokybę. Ši kokybės vadybos sistema, ekspertų nuomone, yra pakankama šios studijų programos kokybei užtikrinti. Tačiau modulis, kuris yra ekspertų suprantamas kaip išskirtinis - *Europos intelektualinė tradicija: Vilnius, Sankt Peterburgas, Florencija, Luksoras/Atėnai* - yra dinamiškas, ir šio modulio kokybės užtikrinimui reikalingas organas ir kitose, partnerio institucijose, siekiant užtikrinti tolygų kokybės lygį.

Numatyti programos socialiniai dalininkai, kaip paaiškėjo iš susitikimo su jais metu, visapusiškai bendradarbiauja su Universitetu, teikė siūlymus dėl ruošiamos studijų programos bei dalyvavo programos rengimo procese. Susitikimo metu paaiškėjo, kad dalis Universiteto absolventų jau yra įdarbinti, todėl dalininkai puikiai supranta specialistų poreikį bei jų pranašumą darbo rinkoje. Pabrėžtina, kad Universitetas nuolat puoselėja bendradarbiavimą su socialiniais partneriais ne tik oficialių susitikimų metu, bet ir per įvairius vykdomus projektus, stažuotes ir pan. Ekspertų nuomone, tai yra pagirtina praktika.

Tačiau programos tobulinimo procesai turėtų būti pritaikyti tam, kad ne tik socialiniai partneriai, bet ir studentai būtų aktyviai (pvz., atliekant apklausas) įtraukiami, tobulinant studijų programą.

Pagrindinės srities silpnybės ir stiprybės

Vertinimui pateiktos studijų programos vadybos stiprybė laikytina tai, kad socialiniai dalininkai ir Universitetas palaiko sklandų bendradarbiavimą, dalininkai yra įtraukti į programos rengimą, priežiūrą ir tobulinimą, o ir patys yra suinteresuoti kompetentingų specialistų paruošimu bei jų įdarbinimu. Universitete yra sukurta visus lygius apimanti studijų programos kokybės vertinimo sistema, kurios dalyviai turi aiškiai apibrėžtas funkcijas.

III. REKOMENDACIJOS

Žemiau pateikiamos rekomendacijos programos tobulinimui, į kurias rengėjai turėtų atsižvelgti per 5 d. d. (vadovaujantis 2018 m. rugsėjo 27 d. Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus įsakymu *Dėl ketinamos vykdyti studijų programos aprašo rengimo, jos išorinio vertinimo ir akreditavimo metodikos, patvirtintos studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus 2011 m. lapkričio 28 d. įsakymu nr. 1-01-157, pakeitimo*, nr. V-70, punktas 1.12):

3.1 Labiau išryškinti programos savitumą ir akcentą *Europos paveldas*, prieš tai aiškiau susidėliojant ir apibrėžiant patį konceptą ir jį labiau integruojant į visus programos aspektus – tikslą, rezultatus, dalykų aprašus ir kt. arba pakeisti studijų programos pavadinimą į *Paveldo vadybą*.

3.2 Peržiūrėti programos rezultatus (kalbama apie pačių programos rengėjų suformuluotus rezultatus, kurie papildo Apraše nurodomus rezultatus), juos optimizuojant, pateikiant lakoniškiau (vengiant dubliavimosi ir pan.).

3.3 Peržiūrėti programos sandarą, numatant aiškią praktikų ir baigiamojo darbo vietą programos struktūroje, nuosekliau įgyvendinant deklaruojamą modulinį dėstymo principą.

3.4 Apsispręsti, kiek šiai programai yra aktualūs pasirenkamieji dalykai (studentų pasirinkimo galimybės ir laisvė) bei galimybė specializuotis atskirose paveldo studijų ir praktikų srityse, ir tai aiškiai deklaruoti programos apraše.

3.5 Peržiūrėti praktikų dalykus. Jų pasirinkimas (siūlomoms temoms ar vietoms) ir pasirėngimas joms kelia abejonių, prieštarauja tokiems programos siekiams, kaip: paveldo įvairovė, teorijos ir praktikos dermė ir pan.

3.6 Peržiūrėti dalykų aprašus, atsižvelgiant į tai, kad dalies jų kokybė yra nepatenkinama, stokojama ryšio su programos akcentais, neatsispindi modulinė dėstymo sistema.

Taip pat ekspertai rekomenduoja atlikti šiuos pataisymus, tačiau ne per 5 d. d.:

3.7 Papildyti Programai pasitelkiamų dėstytojų gretas paveldo tyrinėtojų, kurie galėtų kartu dirbti su vadybos, teisės, turizmo ir projektinės veiklos specialistais.

3.8 Sudaryti konkrečius bibliotekos skaityklos pertvarkymo planus – naujų integralių studentų savarankiško darbo vietų sukūrimą skaitykloje ir bibliotekos fondų komplektavimo problemos sprendimus.

3.9 Numatyti alternatyvas studijų moduliui *Europos intelektualinė tradicija: Vilnius, Sankt Peterburgas, Florencija, Luksoras/Atėnai*, jei Universitetas dėl lėšų stokos ar kitų aplinkybių jo negalėtų įgyvendinti.

3.10 Numatyti aktyvesni studentų įtraukimą į programos tobulinimo procesus.

IV. APIBENDRINAMASIS ĮVERTINIMAS

Europos Humanitarinio universiteto ketinama vykdyti studijų programa *Europos paveldas* vertinama teigiamai.

Eil.Nr.	Vertinimo sritis	Srities įvertinimas, balai
1	Programos tikslai ir numatomi studijų rezultatai	3
2	Programos sandara	2
3	Personalas	3
4	Materialieji ištekliai	3
5	Studijų eiga ir jos vertinimas	3
6	Programos vadyba	4
	Iš viso:	18

- 1-Nepatenkinamai (yra esminių trūkumų, kuriuos būtina pašalinti)
- 2-Patenkinamai (tenkina minimalius reikalavimus, reikia tobulinti)
- 3-Gerai (sistemiškai plėtojama sritis, turi savitų bruožų)
- 4-Labai gerai (sritis yra išskirtinė)

Grupės vadovas: Marius Sirutavičius

Grupės nariai: Salvijus Kulevičius, Rokas Balčiūnas